

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

25. juuli 2018*

Eelotsusetaotlus – Geneetiliselt muundatud organismide tahtlik keskkonda viimine – Mutagenees –
Direktiiv 2001/18/EÜ – Artiklid 2 ja 3 – I A lisa ja I B lisa – Mõiste „geneetiliselt muundatud
organism“ – Palju kordi kasutatud geneetilise muundamise menetlused/meetodid, mida peetakse
ohutuks – Uued mutageneesi menetlused/meetodid – Inimeste tervist ja keskkonda ohustavad riskid –
Liikmesriikide kaalutlusruum direktiivi ülevõtmisel – Direktiiv 2002/53/EÜ –
Ühine põllumajandustaimesortide kataloog – Herbitsiidiresistentseks muudetud taimesordid –
Artikkel 4 – Mutageneesi teel saadud geneetiliselt muundatud sortide kandmine ühisesse kataloogi –
Inimeste tervise ja keskkonna kaitsmise nõue – Erand

Kohtuasjas C-528/16,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Conseil d'État' (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) 3. oktoobri 2016. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 17. oktoobril 2016, menetluses

Confédération paysanne,

Réseau Semences Paysannes,

Les Amis de la Terre France,

Collectif Vigilance OGM et Pesticides 16,

Vigilance OG2M,

CSFV 49,

OGM dangers,

Vigilance OGM 33,

Fédération Nature et Progrès

versus

Premier ministre,

Ministre de l'Agriculture, de l'Agroalimentaire et de la Forêt,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseis: president K. Lenaerts, asepresident A. Tizzano, kodade presidendid L. Bay Larsen (ettekandja), T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça, E. Levits, C. G. Fernlund ja C. Vajda, kohtunikud J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, C. Toader, M. Safjan, E. Jarašiūnas, S. Rodin ja F. Biltgen,

kohtujurist: M. Bobek,

kohtusekretär: ametnik V. Giacobbo-Peyronnel,

arvestades kirjalikku menetlust ja 3. oktoobri 2017. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Confédération paysanne, Réseau Semences Paysannes, Les Amis de la Terre France, Collectif Vigilance OGM et Pesticides 16, Vigilance OG2M, CSFV 49, OGM dangers, Vigilance OGM 33 ja Fédération Nature et Progrès, esindaja: *avocat* G. Tumerelle,
- Prantsuse valitsus, esindajad: D. Colas, J. Traband ja S. Horrenberger,
- Kreeka valitsus, esindajad: G. Kanellopoulos ja A. Vasilopoulou,
- Madalmaade valitsus, esindajad: M. K. Bulterman ja M. A. M de Ree,
- Austria valitsus, esindaja: G. Eberhard,
- Rootsi valitsus, esindajad: A. Falk, C. Meyer-Seitz, H. Shev, L. Swedenborg ja F. Bergius,
- Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: G. Brown, R. Fadoju ja J. Kraehling, keda abistas *barrister* C. Banner,
- Euroopa Parlament, esindajad: A. Tamás, D. Warin ja I. McDowell,
- Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: M. Moore ja M. Alver,
- Euroopa Komisjon, esindajad: C. Valero, B. Eggers ja I. Galindo Martín,

olles 18. jaanuari 2018. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. märtsi 2001. aasta direktiivi 2001/18/EÜ geneetiliselt muundatud organismide tahtliku keskkonda viimise kohta ja nõukogu direktiivi 90/220/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (EÜT 2001, L 106, lk 1; ELT eriväljaanne 15/06, lk 77) artiklite 2 ja 3 ning I A ja I B lisa tõlgendamist ja kehtivust ning nõukogu 13. juuni 2002. aasta direktiivi 2002/53/EÜ ühise põllumajandustaimesortide kataloogi kohta (EÜT 2002, L 193, lk 1; ELT eriväljaanne 03/36, lk 281) (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. septembri 2003. aasta määrusega (EÜ) nr 1829/2003 (ELT 2003, L 268, lk 1; ELT eriväljaanne 13/32, lk 432)) (edaspidi „direktiiv 2002/53“) artikli 4 tõlgendamist.

- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses ühelt poolt Confédération paysanne'i, Réseau Semences Paysannes'i, Les Amis de la Terre France'i, Collectif Vigilance OGM et Pesticides 16, Vigilance OG2M, CSFV 49, OGM dangers'i, Vigilance OGM 33 ja Fédération Nature et Progrès' ning teiselt poolt Premier ministre'i (peaminister) ja Ministre de l'Agriculture, de l'Agroalimentaire et de la Forêt' (põllumajandus-, toidu- ja metsandusminister, Prantsusmaa) vahel seoses sellega, et ei ole kehtetuks tunnistatud siseriiklikku sätet, mille kohaselt ei peeta mutageneesi teel saadud organisme üldjuhul geneetilist muundamist põhjustavaks, ega keelatud mutageneesi teel saadud herbitsiidiresistentsete rapsisortide kasvatamist ja turustamist.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2001/18

- 3 Direktiivi 2001/18 põhjendused 4–6, 8, 17, 44 ja 55 on sõnastatud järgmiselt:
- „(4) Katse eesmärgil või kommertstootena suurel või vähesel hulgal keskkonda viidud elusorganismid võivad seal paljuneda ja ületada riigipiire, avaldades sellega mõju ka teistele liikmesriikidele. Elusorganismide keskkonda viimise tagajärjed võivad olla pöördumatud.
- (5) Inimeste tervise ja keskkonna kaitsmiseks tuleb pöörata vajalikku tähelepanu geneetiliselt muundatud organismide (GMOde) tahtlikust keskkonda viimisest lähtuvate ohtude kontrollimisele.
- (6) Asutamislepingu alusel tuleks ühenduse keskkonnavalaste meetmete võtmisel lähtuda ennetavate meetmete vajalikkuse põhimõttest.
- [...]
- (8) Käesoleva direktiivi eelnõu koostamisel on arvesse võetud ettevaatusprintsipi ning seda tuleb arvesse võtta ka direktiivi rakendamisel.
- [...]
- (17) Käesolevat direktiivi ei tohiks kohaldada organismide suhtes, mis on saadud teatavate tavaliste geneetilise modifitseerimise meetodite abil, mida on juba palju kordi kasutatud ja mille ohutuse kohta on olemas pika aja jooksul kogutud andmed.
- [...]
- (44) Tegelikult peaks liikmesriikidel olema õigus vastavalt asutamislepingule näiteks ametiasutuste kaudu võtta ka täiendavaid meetmeid toodetena või toodete koostises turuleviidud GMOde seireks ja kontrollimiseks.
- [...]
- (55) On oluline hoolikalt jälgida GMOde väljaarendamist ja kasutamist.“

4 Direktiivi artikkel 1 sätestab:

„Ettevaatusprintsipi kohaselt on käesoleva direktiivi eesmärk ühtlustada liikmesriikide õigus- ja haldusnormid ning tagada inimeste tervise ja keskkonna kaitse järgmistel juhtudel:

- geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimine muul eesmärgil, kui nende turuleviimine ühenduses,
- geneetiliselt muundatud organismide toodetena või toodete koostises turuleviimine ühenduses.“

5 Direktiivi artiklis 2 on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

2) *geneetiliselt muundatud organism (GMO)* – organism, välja arvatud inimene, mille geneetilist materjali on muudetud sellisel viisil, mis loomuliku paaritumise ja/või rekombinatsiooni teel ei ole võimalik.

Käesolevas mõistes:

- a) kasutatakse geneetiliselt muundamisel vähemalt I A lisa 1. osas loetletud meetodeid;
 - b) käsitletakse I A lisa 2. osas loetletud meetodeid geneetilist muundamist mittepõhjustavatena;
- 3) *tahtlik keskkonda viimine* – GMO või GMOde kombinatsiooni tahtlik keskkonda viimine, mille puhul ei kasutata erilisi isoleerimismeetmeid rahvastiku ja keskkonnaga kokkupuudete piiramiseks ja kaitstuse kõrge taseme loomiseks;

[...]“

6 Direktiivi artikli 3 lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesolevat direktiivi ei kohaldata organismide suhtes, mis on saadud I B lisa loetletud geneetilise muundamise meetodite abil.“

7 Direktiivi 2001/18 artiklis 4 on sätestatud liikmesriikide üldised kohustused. Selle lõige 1 sätestab:

„Liikmesriigid tagavad ettevaatusprintsipi kohaselt kõigi vajalike meetmete võtmise selleks, et vältida GMOde tahtliku keskkonda viimise või turuleviimisega seotud võimalikku ebasoovitavat mõju inimeste tervisele ja keskkonnale. GMOde tahtlik keskkonda viimine või turuleviimine võib toimuda ainult B või C osa kohaselt.“

8 Direktiivi artikkel 36 sätestab:

„1. [Nõukogu 23. aprilli 1990. aasta d]irektiiv 90/220/EMÜ [geneetiliselt muundatud organismide tahtliku keskkonda viimise kohta (EÜT 1990, L 117, lk 15)] tunnistatakse kehtetuks alates 17. oktoobrist 2002.

2. Viiteid kehtetuks tunnistatud direktiivile tõlgendatakse viidetena käesolevale direktiivile ja loetakse vastavalt VIII lisa vastavustabelile.“

9 Direktiivi 2001/18 I A lisa „Artikli 2 lõikes 2 nimetatud meetodid“ on sätestatud:

„1. osa

Artikli 2 lõike 2 punktis a nimetatud geneetilise muundamise viiside hulka kuuluvad muu hulgas:

- 1) rekombinantse nukleiinhappe tehnoloogiad, mis hõlmavad geneetilise materjali uute kombinatsioonide moodustamist [...] nukleiinhappe molekulide asetamisel [...];
- 2) meetodid, mille puhul organismiväliselt ettevalmistatud pärilikkusmaterjal viiakse organismi otse [...];
- 3) rakkude liitmine (kaasa arvatud protoplastide liitmine) ehk hübriidiseerimine [...]

2. osa

Artikli 2 lõike 2 punktis b nimetatud meetodid, mida ei loeta geneetilist muundamist põhjustavateks tingimuseks, et need ei hõlma rekombinantse nukleiinhappe molekulide või geneetiliselt muundatud organismide kasutamist, mis ei ole saadud I B lisas välja arvatud menetluste/meetodite abil:

- 1) viljastamine *in vitro*,
- 2) looduslikud protsessid, nagu näiteks: konjugatsioon, transduktsioon, transformatsioon,
- 3) polüploidsuse indutseerimine.“

10 Direktiivi I B lisas „Artiklis 3 nimetatud meetodid“ on sätestatud:

„Geneetilise muundamise menetlused või meetodid, mille abil saadud organismid arvatakse käesoleva direktiivi reguleerimisalast välja tingimuseks, et need ei hõlma rekombinantse nukleiinhappe molekulide või geneetiliselt muundatud organismide kasutamist, mis ei ole saadud järgmisena loetletud menetluste/meetodite abil:

- 1) mutagenees,
- [...]“

Direktiiv 2002/53

11 Direktiivi 2002/53 artikli 1 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Käesolev direktiiv käsitleb selliste peedi-, söödakultuuride, teravilja-, kartuli- ning õli- ja kiudtaimede sortide heakskiitmist ühisesse põllumajandustaimesortide kataloogi kandmiseks, mille seemet võib turustada [...]

2. Ühine põllumajandustaimesortide kataloog koostatakse liikmesriikide kataloogide alusel.“

12 Direktiivi 2002/53 artikli 4 lõikes 4 on sätestatud:

„Geneetiliselt muundatud sordi puhul direktiivi 90/220/EMÜ artikli 2 lõigetes 1 ja 2 määratletud tähenduses võib sordi heaks kiita üksnes juhul, kui on võetud kõik vajalikud meetmed, et vältida kahjulikku mõju inimeste tervisele ja keskkonnale.“

13 Direktiivi 2002/53 artikli 7 lõike 4 punktis a on sätestatud:

„Artikli 4 lõikes 4 osutatud geneetiliselt muundatud sortide puhul tuleb läbi viia direktiivis 90/220/EMÜ sätestatuga samaväärne keskkonnaohu hindamine.“

14 Direktiivi 2002/53 artikli 9 lõikes 5 on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et heakskiidetud geneetiliselt muundatud sortide puhul on sordikataloogis selge märgeline geneetilise muundamise kohta. Lisaks sellele tagavad liikmesriigid, et sellist sorti turustavad isikud viitavad müügikataloogis selgelt sellele, et sort on geneetiliselt muundatud.“

Prantsuse õigus

15 Keskkonnaseadustiku (Code de l'environnement) artiklis L. 531-1 on geneetiliselt muundatud organism määratletud kui „organism, mille geneetilist materjali on muundatud muul viisil kui loodusliku paaritumise või rekombinatsiooni teel“.

16 Seadustiku artiklis L. 531-2 on sätestatud:

„Käesoleva jaotise ning artiklite L. 125-3 ja L. 515-13 sätteid ei kohaldata niisuguste geneetiliselt muundatud organismide suhtes, mille saamiseks kasutatud meetodeid ei peeta nende looduslikkuse tõttu geneetilist muundamist hõlmavaks või on tavapäraselt kasutatud, ilma et nende kahjulikkus rahvatervisele või keskkonnale oleks tõendatud.“

Nende meetodite loetelu määratakse kindlaks dekreediga pärast seda, kui Haut Conseil des biotechnologies (biotehnoloogia kõrge nõukogu) on oma arvamuse andnud.“

17 Seadustiku artikkel L. 531-2-1 sätestab:

„Geneetiliselt muundatud organisme võib kasvatada, turustada või kasutada ainult nii, et arvestatakse keskkonnaga, rahvatervise, põllumajandusstruktuuridega, kohalike ökosüsteemidega ja tootmis- ja turustusahelatega, mis on klassifitseeritud kui „geneetiliselt muundatud organismide vabad“, ning tagades läbipaistvuse. [...]

Geneetiliselt muundatud organisme puudutavad loa andmise otsused võib teha alles pärast seda, kui eelnevalt on sõltumatult ja läbipaistvalt hinnatud ohtusid keskkonnale ja rahvatervisele. [...]

18 Seadustiku artiklis D. 531-2 on sätestatud:

„Artiklis L. 531-2 osutatud meetodid, mida ei peeta geneetilist muundamist põhjustavaks, on järgmised:

[...]

2. Tingimusel, et ei kasutata geneetiliselt muundatud retsipiente ega vanemorganisme:

a) mutagenees;

[...]“

19 Keskkonnaseadustiku artikkel D. 531-3 sätestab:

„Artiklites D. 531-1 ja D. 531-2 nimetatud meetodeid ja mõisteid tõlgendatakse ja rakendatakse vastavalt teaduslike teadmiste arengule geenitehnoloogia, molekulaargeneetika ja rakubioloogia valdkonnas.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 20 Põhikohtuasja kaebajad, Prantsusmaal tegutsev põllumajanduslik liit ja veel kaheksa ühendust, kelle eesmärk on kaitsta keskkonda ja levitada teavet GMOdega seotud ohtude kohta, esitasid 12. märtsil 2015 kaebuse, milles palusid eelotsusetaotluse esitanud kohtul tühistada peaministri vaikimisi tehtud otsuse – millega jäeti rahuldamata nende nõue tunnistada kehtetuks keskkonnaseadustiku artikkel D. 531-2, millega võeti üle direktiiv 2001/18 ja mille kohaselt ei peeta mutageneesi seadustiku artikli L. 531-1 tähenduses geneetilist muundamist põhjustavaks meetodiks, ja nende nõue keelata mutageneesi teel saadud herbitsiidiresistentsete rapsisortide kasvatamine ja turustamine – ning kohustada peaministrit võtma kõik vajalikud meetmed, et kehtestada moratorium mutageneesi teel saadud herbitsiidiresistentsetele sortidele.
- 21 Eelotsusetaotluse esitanud kohtus väitsid põhikohtuasja kaebajad muu hulgas, et mutageneesi meetodid on arenenud ja võimaldavad nüüd nagu transgeneesi meetodidki luua ühele herbitsiidile resistentseid sorte. Direktiivis 2001/18 sätestatud kohustused ei ole aga neile sortidele kohaldatavad, kuigi sellised sordid kätkevad endas ohtusid keskkonnale ja tervisele, mis tulenevad eelkõige sellest, et geneetilise materjali keskkonda viimine tekitab herbitsiidiresistentsuse geeni omandanud umbrohuliike ja sellega kaasneb vajadus suurendada ja varieerida kasutatavate herbitsiidide tüüpe ning seetõttu suureneb keskkonnareostus, või ettekatsemata tagajärgedest, nagu soovimatud või sihipäratud mutatsioonid genoomi muudes osades ning kantserogeensete molekulide või endokriinseid häireid põhjustavate ainete kogunemine toiduks või söödaks kasvatavatesse taimedesse.
- 22 Peaminister ning põllumajandus-, toidu- ja metsandusminister on seisukohal, et nimetatud kaebus tuleb jätta rahuldamata, sest põhikohtuasja kaebajate väited on alusetud. Väidetavad ohud ei tulene nimelt mitte geneetilise muundamise teel saadud taime omadustest, vaid põllumajandustootjate viljelustavadeest. Uute suunatud mutageneesi meetodite abil saadud mutatsioonid on sarnased spontaansetele või juhuslikult tekitatud mutatsioonidele ning tahtmatuid mutatsioone saab ristamistehnikate abil sordi selekteerimisel kõrvaldada.
- 23 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul on tavapärase mutageneesi *in vivo* meetodeid kasutatud aastakümneid, ilma et need oleksid tekitanud kindlakstehtud riske keskkonnale või tervisele. Pärast direktiivi 2001/18 vastuvõtmist on seevastu saadud uusi, sealhulgas herbitsiidiresistentseid sorte tänu juhusliku mutageneesi *in vitro* rakendamisele taimerakkude suhtes ning suunatud mutageneesi menetlustele/meetoditele, milles kasutatakse uusi geenitehnoloogia menetlusi, nagu oligonukleotiid-suunatud mutagenees või nukleaasi suunatud mutagenees. Ent nendest uutest herbitsiidiresistentsetest taimesortidest keskkonnale ning inimeste ja loomade tervisele tulenevate riskide olemasolu ja ulatust ei ole võimalik kindlaks teha, sest riskihindamist on seni tehtud ainult nende taimekaitsevahendite turuleviimise loamenetluse raames, millele need sordid on resistentseks muudetud.
- 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et osalt sarnanevad need riskid nendega, mis võiksid tuleneda transgeneesi teel saadud seemnetest. Uute suunatud mutageneesi meetodite abil saadud mutatsioonide puhul toob otsene genoomi muundamine kaasa samu tagajärgi mis transgeneesile omane võõrgeeni sisseviimine. Kuna uute mutageneesi meetodite väljaarendamine võimaldab teha genotüüpi muutusi oluliselt kiiremini kui muutuste tekkimisel loomulikult või juhuslikult, mitmekordistub selliselt saadud taime genoomi või omaduste tahtmatutest muutustest tingitud kahjude esinemise võimalus.
- 25 Neil asjaoludel otsustas Conseil d'État (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas mutageneesi teel saadud organismid on direktiivi 2001/18 artikli 2 tähenduses [GMOd], kuigi need on direktiivi artikli 3 ja I B lisa kohaselt vabastatud [GMOde] keskkonda viimise ja turustamise suhtes kehtestatud nõuetest? Täpsemalt, kas mutageneesi meetodeid, eelkõige uusi suunatud mutageneesi meetodeid, milles rakendatakse geenitehnoloogia menetlusi, võib pidada

- I A lisa loetletud meetoditeks, millele viitab artikkel 2? Kas seetõttu tuleb [direktiivi 2001/18] artikleid 2 ja 3 ning I A ja I B lisa tõlgendada nii, et nendega on ettevaatus-, mõjuhindamis- ja jälgitavusmeetmete kohaldamisest vabastatud kõik mutageneesi teel saadud geneetiliselt muundatud organismid ja seemned või ainult niisugused organismid, mis on saadud tavapärastel juhusliku mutageneesi meetoditel, milles kasutatakse ioniseerivat kiirgust või mõjutamist mutageensete kemikaalidega ja mis olid olemas enne nende meetmete vastuvõtmist?
2. Kas mutageneesi teel saadud sordid kujutavad endast [direktiivi 2002/53] artikli 4 tähenduses geneetiliselt muundatud sorte, mis ei ole selles direktiivis sätestatud nõuetest vabastatud? Või on selle direktiivi kohaldamisala hoopiski samasugune nagu [direktiivi 2001/18] artiklitest 2 ja 3 ning I B lisast tulenev ning sellega on samuti vabastatud mutageneesi teel saadud sordid [direktiivis 2002/53] sätestatud nõuetest, mis peavad olema täidetud geneetiliselt muundatud sortide lisamiseks ühisesse põllumajandustaimesortide kataloogi?
 3. Kas [direktiivi 2001/18] [GMOde] tahtliku keskkonda viimise kohta artiklid 2 ja 3 ning I B lisa on seetõttu, et nendega on mutagenees välja jäetud direktiiviga ette nähtud kohustuste kohaldamisalast, täieliku ühtlustamise meede, millega on liikmesriikidel keelatud kehtestada mutageneesi teel saadud organismide suhtes kõiki või osa direktiivis ette nähtud kohustusi või mõnda muud kohustust, või kas liikmesriikidele on nende ülevõtmisel jäetud kaalutusruum, et määrata kindlaks mutageneesi teel saadud organismide suhtes kohaldatav kord?
 4. Kas [direktiivi 2001/18] artiklite 2 ja 3 ning I A ja I B lisa kehtivuse võib seetõttu, et nende sätetega ei ole kehtestatud ettevaatus-, mõjuhindamis- ja jälgitavusmeetmete võtmise kohustust mutageneesi teel saadud [GMOde] suhtes, seada ELTL artikli [191 lõikega 2] tagatud ettevaatuspõhimõtte seisukohast kahtluse alla, võttes arvesse geenitehnoloogia menetluste arengut, nende meetodite abil saadavate uute taimesortide teket ning seda, et nende mõju ja nendest tuleneda võivad ohud keskkonnale ning inimeste ja taimede tervisele ei ole praegu teaduslikult kindlaks tehtud?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 26 Esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus kõigepealt sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2001/18 artikli 2 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et mutageneesi menetluste/meetodite abil saadud organismid on selle sätte tähenduses GMOd. Seejärel küsib nimetatud kohus, kas direktiivi 2001/18 artikli 3 lõiget 1 tuleb koostoimes direktiivi I B lisa punktiga 1 ja direktiivi põhjendust 17 arvestades tõlgendada nii, et sellised organismid on direktiivi kohaldamisalast välja arvatud üksnes siis, kui need on saadud mutageneesi meetodite abil, mida on juba palju kordi kasutatud ja mille ohutuse kohta on olemas pika aja jooksul kogutud andmed.

Mutageneesi teel saadud organismide GMOks klassifitseerimine

- 27 Direktiivi 2001/18 artikli 2 punktis 2 on GMO määratletud kui „organism, välja arvatud inimene, mille geneetilist materjali on muudetud sellisel viisil, mis loomuliku paaritumise ja/või rekombinatsiooni teel ei ole võimalik“.
- 28 Võttes arvesse eelotsusetaotluse esitanud kohtu edastatud teavet, tuleb asuda esiteks seisukohale, et mutatsioonid, mille on põhjustanud sellised mutageneesi menetlused/meetodid, nagu on kõne all põhikohtuasjas ja mida rakendatakse herbitsiidiresistentsete taimesortide saamise eesmärgil, on organismi geneetilise materjali muudatused direktiivi artikli 2 punkti 2 tähenduses.

- 29 Teiseks, kuna eelotsusetaotlusest nähtuvalt kaasneb teatavate nende menetluste/meetoditega keemiliste või füüsikaliste mutageenide kasutamine ja ülejäänud menetluste/meetoditega geenitehnoloogia kasutamine, muudavad need menetlused/meetodid organismi geneetilist materjali selle sätte tähenduses viisil, mis ei ole loomulikul teel võimalik.
- 30 Sellest järeldub, et mutageneesi menetluste/meetodite abil saadud organisme tuleb pidada GMOdeks direktiivi 2001/18 artikli 2 punkti 2 tähenduses.
- 31 Seda tõlgendust kinnitab direktiivi üldine ülesehitus, mis on üks tegureid, mida tuleb direktiivi tõlgendamisel arvesse võtta.
- 32 Olgu nimelt märgitud, et direktiivi artikli 2 punktis 2 toodud määratlust selgitab see, et meetodeid, mille kasutamine põhjustab geneetilise muundumise, eristatakse meetoditest, mida ei peeta geneetilist muundumist põhjustavaks.
- 33 Seoses sellega on direktiivi 2001/18 artikli 2 punkti 2 alapunktis a täpsustatud, et GMO mõistes kasutatakse geneetilisel muundamisel vähemalt direktiivi I A lisa 1. osas loetletud meetodeid.
- 34 Kuigi I A lisa 1. osas ei ole mutageneesi menetlusi/meetodeid sõnaselgelt nimetatud, ei ole see asjaolu selline, mis välistaks selliste menetluste/meetodite abil saadud organismide kuulumise direktiivi artikli 2 punktis 2 toodud GMO määratluse alla.
- 35 Esiteks tuleb nimelt märkida, et direktiivi 2001/18 I A lisa 1. osa esimeses osalauses kasutatud väljendist „muu hulgas“ nähtub, et selles osas sisalduv geneetilise muundamise meetodite loetelu ei ole ammendav. Järelikult ei saa seda loetelu pidada muid kui selles sõnaselgelt nimetatud geneetilise muundamise meetodeid välistavaks.
- 36 Teiseks olgu märgitud, et Euroopa Liidu seadusandja ei ole mutageneesi lisanud geneetilist muundumist mittepõhjustavate meetodite ammendavasse loetellu, mis on ette nähtud direktiivi 2001/18 artikli 2 punkti 2 alapunktis b koostoimes I A lisa 2. osaga.
- 37 Vastupidi – direktiivi I B lisas on sõnaselgelt viidatud mutageneesile kui direktiivi artikli 3 lõikes 1 nimetatud geneetilise muundamise menetlusele/meetodile, mis on seotud organismidega, mis tuleb direktiivi kohaldamisalast välja arvata.
- 38 Eeltoodut arvestades tuleb direktiivi 2001/18 artikli 2 punkti 2 tõlgendada nii, et mutageneesi menetluste/meetodite abil saadud organismid on selle sätte tähenduses GMOD.

Teatavate mutageneesi menetluste/meetodite väljaarvamine direktiivi 2001/18 kohaldamisalast

- 39 Direktiivi 2001/18 erandeid käsitleva artikli 3 lõikest 1 nähtuvalt ei kohaldata direktiivi organismide suhtes, mis on saadud direktiivi I B lisas loetletud geneetilise muundamise meetodite abil.
- 40 I B lisas on sellega seoses loetletud geneetilise muundamise menetlused või meetodid, mille abil saadud organismid arvatakse direktiivi reguleerimisalast välja tingimusel, et need ei hõlma rekombinantse nukleiinhappe molekulide või geneetiliselt muundatud organismide kasutamist, mis ei ole saadud selles lisas loetletud menetluste/meetodite abil. Nende menetluste/meetodite hulgas on selle lisa punktis 1 nimetatud mutageneesi.
- 41 Esmalt tuleb rõhutada, et direktiivi 2001/18 artikli 3 lõiget 1 koostoimes I B lisa punktiga 1 kui erandit nõudest kehtestada GMOdele direktiivis sätestatud kohustused tuleb tõlgendada kitsalt (vt analoogia alusel 17. aprilli 2018. aasta kohtuotsus komisjon vs. Poola (Białowieża mets), C-441/17, EU:C:2018:255, punkt 189 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 42 Pealegi tuleb liidu õigusnormi tõlgendamisel võtta arvesse mitte ainult selle sõnastust, vaid ka konteksti ja selle õigusaktiga taotletavaid eesmärgi, mille osa säte on (27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus Pinckernelle, C-535/15, EU:C:2017:315, punkt 31).
- 43 Direktiivi 2001/18 artikli 3 lõike 1 sõnastuse kohta koostoimes direktiivi I B lisa punktiga 1 olgu kõigepealt märgitud, et viidates üldiselt mutageneesile, ei sisalda see punkt iseenesest mingit konkreetset viidet selle kohta, millist liiki menetlusi/meetodeid soovis liidu seadusandja selle direktiivi kohaldamisalast välja arvata.
- 44 Selle väljaarvamise konteksti kohta olgu märgitud, et liidu seadusandja täpsustas direktiivi 2001/18 põhjenduses 17 tingimusi, mille esinemisel tuleb teatavad GMOd direktiivi kohaldamisalast välja arvata.
- 45 Põhjenduses 17 on märgitud, et direktiivi 2001/18 ei tohiks kohaldada organismide suhtes, mis on saadud teatavate tavaliste geneetilise muundamise meetodite abil, mida on juba palju kordi kasutatud ja mille ohutuse kohta on olemas pika aja jooksul kogutud andmed.
- 46 Järelikult tuleb direktiivi artikli 3 lõikes 1 koostoimes I B lisa punktiga 1 ette nähtud erandi ulatuse kindlakstegemisel võtta arvesse neid liidu seadusandja tehtud täpsustusi.
- 47 Seoses sellega olgu toonitatud, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul on palutud võtta seisukoht eelkõige selliste suunatud mutageneesi menetluste/meetodite kohta, milles kasutatakse geenitehnoloogiat ja mis on tekkinud või mida on peamiselt arendatud pärast direktiivi 2001/18 vastuvõtmist ning millega kaasnevaid riske keskkonnale või inimeste tervisele ei ole seni suudetud kindlalt välja selgitada.
- 48 Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt rõhutab, võivad selliste uute mutageneesi menetluste/meetodite kasutamiseiga seotud riskid osutada sarnaseks riskidega, mis tulenevad transgeneesi teel GMO tootmisest ja levikust. Euroopa Kohtu käsutuses olevast teabest nähtub esiteks, et mutageneesi teel organismi geneetilise materjali otsene muundamine võimaldab saavutada samasuguseid tulemusi kui võõrgeeni sisseviimine sellesse organismi, ning teiseks, et selliste uute menetluste/meetodite arendamine võimaldab toota geneetiliselt muundatud sorte kiirusel ja hulgal, mis ei ole võrreldav tavapäraste juhusliku mutageneesi meetodi kohaldamisest tulenevaga.
- 49 Lisaks võivad katse eesmärgil või kommertstootena suurel või vähesel hulgal keskkonda viidud elusorganismid keskkonnas paljuneda ja ületada riigipiire, avaldades sellega mõju ka teistele liikmesriikidele, nagu direktiivi 2001/18 põhjenduses 4 täpsustatud. Sellise elusorganismide keskkonda viimise tagajärjed võivad olla pöördumatud. Samuti on direktiivi põhjenduses 5 märgitud, et inimeste tervise kaitsmiseks tuleb pöörata vajalikku tähelepanu GMOde keskkonda viimisest lähtuvate ohtude kontrollimisele.
- 50 Direktiivi põhjenduses 8 on ka toonitatud, et direktiivi eelnõu koostamisel on arvesse võetud ettevaatuspõhimõtet ning seda tuleb arvesse võtta ka direktiivi rakendamisel. Direktiivi 2001/18 põhjenduses 55 on rõhku pööratud ka vajadusele hoolikalt jälgida GMOde väljaarendamist ja kasutamist.
- 51 Neil asjaoludel ei saa direktiivi 2001/18 artikli 3 lõiget 1 koostoimes direktiivi I B lisa punktiga 1 tõlgendada nii, et sellega arvatakse direktiivi kohaldamisalast välja organismid, mis on saadud uute mutageneesi menetluste/meetodite abil, mis on tekkinud või mida on peamiselt arendatud pärast direktiivi vastuvõtmist. Nimelt eirataks sellise tõlgenduse tulemusel direktiivi põhjenduses 17 kajastuvat liidu seadusandja tahet jätta direktiivi kohaldamisalast välja üksnes organismid, mis on saadud menetluste/meetodite abil, mida on juba palju kordi kasutatud ja mille ohutuse kohta on olemas pika aja jooksul kogutud andmed.

- 52 Seda järeldust kinnitab direktiivi 2001/18 eesmärk, mis vastavalt direktiivi artiklile 1 on ettevaatuspõhimõtte kohaselt tagada inimeste tervise ja keskkonna kaitse esiteks GMOde keskkonda viimisel muul eesmärgil kui nende turuleviimine liidus ja teiseks GMOde turuleviimisel liidus toodetena või toodete koostises.
- 53 Vastavalt direktiivi 2001/18 artikli 4 lõikes 1 sätestatule peavad liikmesriigid nimelt tagama ettevaatuspõhimõtte kohaselt kõigi vajalike meetmete võtmise selleks, et vältida GMOde tahtliku keskkonda viimise või turuleviimisega seotud võimalikku ebasoovitavat mõju inimeste tervisele ja keskkonnale. See tähendab eelkõige, et niisugune tahtlik keskkonda viimine või turuleviimine võib toimuda alles pärast direktiivi B ja C osas ette nähtud riskihindamismenetlusi. Nagu käesoleva otsuse punktis 48 selgitatud, võivad aga uute mutageneesi menetluste/meetodite kasutamise seotud riskid, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab, osutada sarnaseks riskidega, mis tulenevad transgeneesi teel GMO tootmisest ja levikust. Sellest järeldub, et direktiivi 2001/18 artikli 3 lõikes 1 koostoimes direktiivi I B lisa punktiga 1 ette nähtud erandi tõlgendus, mis jätab direktiivi kohaldamisalast ilma mingi vahetegemiseta välja mutageneesi menetluste/meetodite abil saadud organismid, kahjustaks direktiivi kaitse-eesmärki ja oleks vastuolus ettevaatuspõhimõttega, mille rakendamine on direktiivi eesmärk.
- 54 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et:
- direktiivi 2001/18 artikli 2 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et mutageneesi menetluste/meetodite abil saadud organismid on selle sätte tähenduses GMod, ja
 - direktiivi 2001/18 artikli 3 lõiget 1 tuleb koostoimes direktiivi I B lisa punktiga 1 ja direktiivi põhjendust 17 arvestades tõlgendada nii, et direktiivi kohaldamisalast on välja arvatud üksnes organismid, mis on saadud mutageneesi menetluste/meetodite abil, mida on juba palju kordi kasutatud ja mille ohutuse kohta on olemas pika aja jooksul kogutud andmed.

Teine küsimus

- 55 Teise küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2002/53 artikli 4 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et selles sätestatud kohustustest on vabastatud mutageneesi menetluste/meetodite abil saadud sordid.
- 56 Seoses sellega olgu meenutatud, et direktiivi 2002/53 artikli 1 lõikest 1 nähtuvalt käsitleb direktiiv selliste põllukultuuride sortide heakskiitmist ühisesse põllumajandustaimesortide kataloogi kandmiseks, mille seemet või paljundusmaterjali võib turustada, ning vastavalt nimetatud artikli lõikele 2 koostatakse ühine kataloog liikmesriikide kataloogide alusel.
- 57 Direktiivi 2002/53 artikli 4 lõikes 4 on sätestatud, et geneetiliselt muundatud sordi puhul direktiivi 90/220 artikli 2 punktides 1 ja 2 määratletud tähenduses võib sordi heaks kiita üksnes juhul, kui on võetud kõik vajalikud meetmed, et vältida kahjulikku mõju inimeste tervisele ja keskkonnale.
- 58 Esiteks, mis puudutab direktiivi 2002/53 artikli 4 lõikes 4 kasutatud mõiste „geneetiliselt muundatud sort“ ulatust, siis olgu märgitud, et mutageneesi menetluste/meetodite abil saadud sorte otseselt mainimata viitab see säte direktiivi 90/220 artikli 2 punktides 1 ja 2 antud määratlustele.
- 59 Kuna direktiiv 90/220 on direktiivi 2001/18 artikli 36 kohaselt kehtetuks tunnistatud, tuleb viited direktiivile 90/220 tõlgendada viidetena direktiivile 2001/18. Seega tuleb viimati nimetatud direktiivi VIII lisas esitatud vastavustabeli kohaselt tõlgendada direktiivi 2002/53 artikli 4 lõikes 4 sisalduvat viidet viitavana direktiivi 2001/18 artikli 2 punktidele 1 ja 2.

- 60 Nagu käesoleva otsuse punktis 30 tõdetud, tuleb organisme, mis on saadud selliste mutageneesi menetluste/meetodite abil, nagu on kõne all põhikohtuasjas, pidada direktiivi 2001/18 artikli 2 punktis 2 määratletud GMO mõistega hõlmatuks. Järelikult tuleb ka eelotsusetaotluse esitanud kohtu osutatud mutageneesi menetluste/meetodite abil saadud sorte pidada hõlmatuks direktiivi 2002/53 artikli 4 lõikes 4 kasutatud mõistega „geneetiliselt muundatud sort“.
- 61 Teiseks, mis puudutab küsimust, kas teatavad geneetiliselt muundatud sordid ei kuulu direktiivi 2002/53 artikli 4 lõike 4 kohaldamisalasse, siis tuleb kahtlemata tõdeda, et see säte ei viita sõnaselgelt erandile, mis on ette nähtud direktiivi 2001/18 artikli 3 lõikes 1 koostoimes direktiivi I B lisa punktiga 1.
- 62 Olgu siiski märgitud, et direktiivi 2002/53 artikli 7 lõike 4 punktis a on sätestatud, et selle direktiivi artikli 4 lõikes 4 osutatud geneetiliselt muundatud sortide puhul tuleb läbi viia direktiivis 90/220 sätestatuga samaväärne keskkonnaohu hindamine, ning kooskõlas käesoleva otsuse punktis 59 sedastatuga tuleb viimast viidet tõlgendada viitavana direktiivile 2001/18.
- 63 Euroopa Kohus on selles küsimuses väljendanud 16. juuli 2009. aasta kohtuotsuse komisjon *vs.* Poola (C-165/08, EU:C:2009:473) punktis 63 seisukohta, et kui geneetiliselt muundatud sort on direktiivi 2001/18 sätete kohaselt heaks kiidetud, siis on eeldatavasti võetud kõik vajalikud meetmed vältimaks ohtu inimeste tervisele direktiivi 2002/53 artikli 4 lõike 4 tähenduses.
- 64 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 161 märkis, oleks ebajärjepidev kehtestada geneetiliselt muundatud sortidele direktiivi 2002/53 tähenduses selliseid tervise- ja keskkonnariskide hindamise kohustusi, millest direktiiv 2001/18 need sõnaselgelt vabastab.
- 65 Sellest järeldub, et viidet direktiivi 2001/18 artikli 2 punktis 2 määratletud GMO mõistele, mis on direktiivi 2002/53 artikli 4 lõikes 4 tehtud eesmärgiga määrata kindlaks, kas sorti on geneetiliselt muundatud, tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab erandit mutageneesi teel saadud organismide kohta, mis on ette nähtud direktiivi 2001/18 artikli 3 lõikes 1 koostoimes direktiivi I B lisa punktiga 1.
- 66 Seoses sellega olgu märgitud, et vastavalt käesoleva otsuse punktis 54 tehtud järeldusele puudutab direktiivi 2001/18 artikli 3 lõikes 1 sisalduv erand vaid organisme, mis on saadud mutageneesi menetluste/meetodite abil, mida on juba palju kordi kasutatud ja mille ohutuse kohta on olemas pika aja jooksul kogutud andmed.
- 67 Sellest järeldub, et direktiivi 2002/53 artikli 4 lõike 4 ja selles sättes sortide ühisesse kataloogi kandmiseks kehtestatud tervise- ja keskkonnakaitsealaste kohustuste kohaldamisalasse kuuluvad sellised mutageneesi menetluste/meetodite abil saadud geneetiliselt muundatud sordid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, välja arvatud sordid, mis on saadud mutageneesi menetluste/meetodite abil, mida on juba palju kordi kasutatud ja mille ohutuse kohta on olemas pika aja jooksul kogutud andmed.
- 68 Kõike eeltoodut arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2002/53 artikli 4 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et selles sätestatud kohustustest on vabastatud geneetiliselt muundatud sordid, mis on saadud mutageneesi menetluste/meetodite abil, mida on juba palju kordi kasutatud ja mille ohutuse kohta on olemas pika aja jooksul kogutud andmed.

Kolmas küsimus

- 69 Kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2001/18 artikli 3 lõiget 1 koostoimes direktiivi I B lisa punktiga 1 tuleb tõlgendada nii, et selle toimele jäävad liikmesriigid ilma võimalusest kehtestada direktiivi kohaldamisalast välja jäetud mutageneesi menetluste/meetodite abil saadud organismide suhtes selles direktiivis ette nähtud kohustusi või muid kohustusi.

Vastuvõetavus

- 70 Euroopa Komisjon kahtleb alustuseks kolmanda küsimuse vastuvõetavuses, sest eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli olevas menetluses vaidlustavad põhikohtuasja kaebajad põhikohtuasjas kõnealuse siseriikliku sätte, antud juhul keskkonnaseadustiku artikli D. 531-2 õiguspärasuse mitte sellepärast, et see säte kehtestaks mutageneesi teel saadud organismide suhtes kohustusi, mida direktiiv 2001/18 ette ei näe, vaid sellepärast, et see säte arvab nimetatud organismid välja õigusraamistikust, mille näevad ette siseriiklikud direktiivi ülevõtmise meetmed.
- 71 Komisjon leiab, et kuna mutageneesi teel saadud organismid on direktiivi 2001/18 kohaldamisalast välja arvatud, ei keela direktiiv liikmesriikidel neid organisme reguleerivate meetmete võtmist, tingimusel et järgitakse muid liidu õigusest tulenevaid reegleid, eelkõige näiteks neid, mis käsitlevad kaupade vaba liikumist. Küsimus, kas liikmesriigid võivad võtta meetmeid, mis reguleerivad neid organisme, on järelikult hüpoteetiline.
- 72 Sellega seoses tuleb kohe alustuseks meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on ELTL artiklis 267 sätestatud menetluses üksnes asja menetleva ja selle lahendamise eest vastutava liikmesriigi kohtu ülesanne kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsuse vajalikkust kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Kui esitatud küsimused puudutavad liidu õiguse tõlgendamist, on Euroopa Kohus järelikult üldjuhul kohustatud vastama (22. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Kubota (UK) ja EP Barrus, C-545/16, EU:C:2018:101, punkt 18 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 73 ELTL artikliga 267 ette nähtud Euroopa Kohtu ja liikmesriigi kohtute koostöömenetluse raames eeldatakse liidu õigust puudutavate küsimuste asjakohasust. Euroopa Kohus võib keelduda selle artikli alusel esitatud liikmesriigi kohtu eelotsuse küsimusele vastamast vaid juhul, kui eeskätt ei ole järgitud Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 94 sätestatud nõudeid eelotsusetaotluse sisu kohta või kui on ilmne, et liidu õigusnormi tõlgendamine või kehtivuse hindamine, mida liikmesriigi kohus taotleb, ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega või kui probleem on hüpoteetiline (22. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Kubota (UK) ja EP Barrus, C-545/16, EU:C:2018:101, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 74 Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, on käesolevas asjas vaja põhikohtuasja kaebajate esitatud kaebuse läbivaatamiseks määrata kindlaks liikmesriikidele direktiivi 2001/18 ülevõtmisel jäetud kaalutusruum, et teha kindlaks, kas antud juhul oli Prantsusmaa ametiasutustel seoses direktiivi kohaldamisalast välja arvatud mutageneesi menetluste/meetodite abil saadud organismidega õigus kehtestada selliste organismide suhtes direktiivist tulenevaid kohustusi või muid kohustusi.
- 75 Eelotsusetaotlusest nähtub nimelt, et sisuliselt taotletakse selle kaebusega Prantsusmaa ametiasutuste kohustamist selleks, et nad muudaksid GMOsid käsitlevad keskkonnaseadustiku sätted kohaldatavaks mutageneesi teel saadud herbitsiidiresistentsetele taimesortidele, olenemata sellest, millist mutageneesi menetlust/meetodit kasutati.
- 76 Sellest tulenevalt ei ole kolmas eelotsuse küsimus hüpoteetiline ning järelikult tuleb seda pidada vastuvõetavaks.

Sisulised küsimused

- 77 Nagu käesoleva otsuse punktis 54 märgitud, kuuluvad organismid, mis on saadud mutageneesi menetluste/meetodite abil, mida ei ole palju kordi kasutatud ja mille ohutuse kohta ei ole olemas pika aja jooksul kogutud andmeid, direktiivi 2001/18 kohaldamisalasse ning seetõttu kehtivad nende suhtes sellest tulenevad kohustused.

- 78 Seevastu ei kuulu direktiivi artikli 3 lõike 1 kohaselt koostoimes direktiivi I B lisa punktiga 1 selle direktiivi kohaldamisalasse organismid, mis on saadud mutageneesi menetluste/meetodite abil, mida on juba palju kordi kasutatud ja mille ohutuse kohta on olemas pika aja jooksul kogutud andmed.
- 79 Seega kuivõrd liidu seadusandja ei ole viimati nimetatud organisme reguleerinud, võivad liikmesriigid määrata kindlaks nende õigusliku režiimi ning kehtestada nende suhtes direktiivis 2001/18 ette nähtud kohustused või muud kohustused, järgides seejuures liidu õigust, eelkõige ELTL artiklites 34–36 sätestatud kaupade vaba liikumist käsitlevaid eeskirju.
- 80 Nimelt on liidu seadusandja need organismid direktiivi kohaldamisalast välja arvanud ega ole mingil moel täpsustanud, millise õigusliku režiimi võib nende suhtes kehtestada. Eeskätt ei tulene direktiivist, et asjaolu, et selle kohaldamisalast on välja arvatud organismid, mis on saadud mutageneesi menetluste/meetodite abil, mida on juba palju kordi kasutatud ja mille ohutuse kohta on olemas pika aja jooksul kogutud andmed, tähendaks seda, et huvitatud isikutel oleks vabadus neid organisme tahtlikult keskkonda viia või neid toodetena või toodete koostises liidus turule viia.
- 81 Seetõttu ei saa erandit, mis on ette nähtud direktiivi 2001/18 artikli 3 lõikes 1 koostoimes direktiivi I B lisa punktiga 1, tõlgendada nii, nagu see takistaks liikmesriikidel seda valdkonda reguleerida.
- 82 Neil asjaoludel tuleb kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 2001/18 artikli 3 lõiget 1 koostoimes direktiivi I B lisa punktiga 1 tuleb niivõrd, kuivõrd see arvab direktiivi kohaldamisalast välja organismid, mis on saadud mutageneesi menetluste/meetodite abil, mida on juba palju kordi kasutatud ja mille ohutuse kohta on olemas pika aja jooksul kogutud andmed, tõlgendada nii, et selle toimet ei jää liikmesriigid ilma võimalusest kehtestada nende organismide suhtes direktiivis 2001/18 ette nähtud kohustusi või muid kohustusi, järgides seejuures liidu õigust, eelkõige ELTL artiklites 34–36 sätestatud kaupade vaba liikumist käsitlevaid eeskirju.

Neljäs küsimus

- 83 Neljanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2001/18 artikkel 2 ja direktiivi artikkel 3 koostoimes direktiivi I B lisaga on kehtivad, võttes arvesse ELTL artikli 191 lõikega 2 tagatud ettevaatuspõhimõtet.
- 84 Seoses sellega olgu märgitud, et eelotsusetaotlusest nähtuvalt on vastust sellele küsimusele vaja vaid juhul, kui Euroopa Kohus tõlgendab direktiivi 2001/18 artiklit 2 ja direktiivi artiklit 3 koostoimes direktiivi I B lisaga nii, et need arvavad direktiivi kohaldamisalast välja kõik organismid, mis on saadud mutageneesi menetluste/meetodite abil, olenemata sellest, millist menetlust kasutati. Nii see aga ei ole, sest nagu nähtub vastusest esimesele küsimusele, kehtivad organismide suhtes, mis on saadud mutageneesi menetluste/meetodite abil, mida ei ole palju kordi kasutatud ja mille ohutuse kohta ei ole olemas pika aja jooksul kogutud andmeid, sarnaselt teiste direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate GMOdega direktiivis sätestatud kohustused.
- 85 Neil asjaoludel ei ole vaja neljandale küsimusele vastata.

Kohtukulud

- 86 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. märtsi 2001. aasta direktiivi 2001/18/EÜ geneetiliselt muundatud organismide tahtliku keskkonda viimise kohta ja nõukogu direktiivi 90/220/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta artikli 2 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et mutageneesi menetluste/meetodite abil saadud organismid on selle sätte tähenduses geneetiliselt muundatud organismid.

Direktiivi 2001/18 artikli 3 lõiget 1 tuleb koostoimes direktiivi I B lisa punktiga 1 ja direktiivi põhjendust 17 arvestades tõlgendada nii, et direktiivi kohaldamisalast on välja arvatud üksnes organismid, mis on saadud mutageneesi menetluste/meetodite abil, mida on juba palju kordi kasutatud ja mille ohutuse kohta on olemas pika aja jooksul kogutud andmed.

2. Nõukogu 13. juuni 2002. aasta direktiivi 2002/53/EÜ ühise põllumajandustaimesortide kataloogi kohta (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. septembri 2003. aasta määrusega (EÜ) nr 1829/2003) artikli 4 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et selles sätestatud kohustustest on vabastatud geneetiliselt muundatud sordid, mis on saadud mutageneesi menetluste/meetodite abil, mida on juba palju kordi kasutatud ja mille ohutuse kohta on olemas pika aja jooksul kogutud andmed.
3. Direktiivi 2001/18 artikli 3 lõiget 1 koostoimes direktiivi I B lisa punktiga 1 tuleb niivõrd, kui võrd see arvab direktiivi kohaldamisalast välja organismid, mis on saadud mutageneesi menetluste/meetodite abil, mida on juba palju kordi kasutatud ja mille ohutuse kohta on olemas pika aja jooksul kogutud andmed, tõlgendada nii, et selle toime ei jää liikmesriigid ilma võimalusest kehtestada nende organismide suhtes direktiivis 2001/18 ette nähtud kohustusi või muid kohustusi, järgides seejuures liidu õigust, eelkõige ELTL artiklites 34–36 sätestatud kaupade vaba liikumist käsitlevaid eeskirju.

Allkirjad